

JOSIP FRANJO MÜCKE - DVIJE NEOBJAVLJENE SLIKE U MUZEJU SLAVONIJE OSIJEK

Izvorni znanstveni rad
UDK 78.035 MÜCKE J.F.

BRANKA BALEN
Galerija likovnih umjetnosti
Europske avenije 9
HR - 31000 Osijek

U članku se opisuju dvije slike iz vlasništva Muzeja Slavonije u Osijeku, a dio su opusa slikara Josipa Franje Mücke. Slike "Mrtva priroda" / signirana / i "Portret grofice Schönborn - Wiesenthied rođ. Eltz" / nesignirana / opisane su i smještene u opus J. F. Mücke čime je hrvatska kulturna baština bogatija za dva izvrsna slikarska ostvarenja.

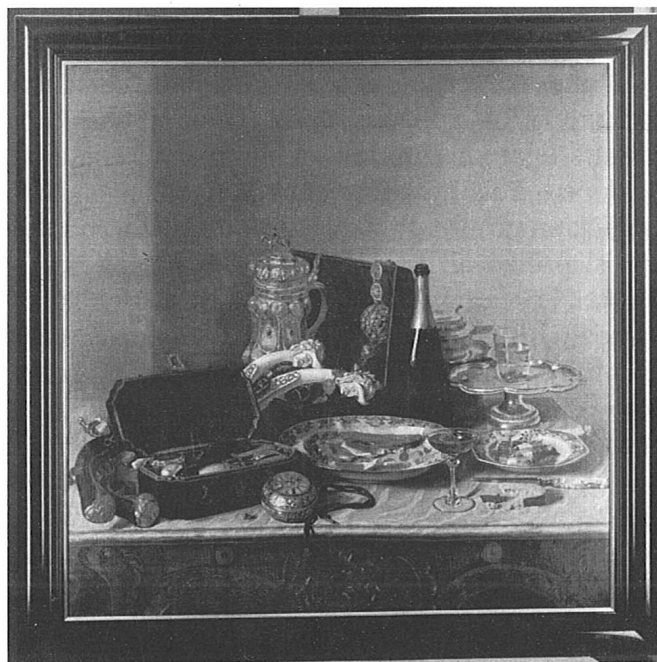
JOSIP FRANJO MÜCKE (1819. - 1883.) svojim djelima koja su nastala tijekom 22 godine u Slavoniji (Vukovar, Đakovo, Osijek) svrstava se u tzv. Osječki slikarski krug koji obuhvaća pejzažiste H. C. Hötendorfa i A. Waldingera te portretiste F. Pfaltza, F. Giffingera i G. Morettia.

Dobar dio njihova opusa čuva se u Galeriji likovnih umjetnosti, Osijek, izvjestan broj slika nalazio se u Gradskom muzeju i Zbirci Bauer u Vukovaru, a nekoliko u zagrebačkim muzejima i galerijama, te privatnom vlasništvu. No, svi ti radovi ne čine njihov cjelokupni opus, odnosno likovnu ostavštinu. Stoga je uvijek zanimljivo i od značaja ako se pojavi koje novo djelo.

Upravo se to dogodilo u Muzeju Slavonije. Pri detaljnom spremanju i čišćenju svojih čuvaonica našli su kolege, između ostaloga, i dvije slike u prilično lošem stanju koje su vrlo značajne za opus slikara Mücke. To su signirana i datirana mrtva priroda (1858.) i dosad ne identificirani ženski portret vođen kao "rad nepoznatog majstora".

A. MRTVA PRIRODA, 1858.
ulje na platnu, 94,5 x 94 cm
sign. 1.d. J. F. Mücke, 1858.

B. PORTRET GROFICE SOPHIE
SCHÖNBORN - WIESENTHIED rođ. ELTZ,
oko 1846
ulje na platnu, 97 x 80 cm
sign. nema

J.F.Mücke, Mrtva priroda, 1858. godine (nakon završenih konzervatorsko - restauratorskih radova)

A. MRTVA PRIRODA jedinstveno je djelo u opusu Franje Mücke i da nije potpisano teško bi se moglo odgonetnuti, odnosno pripisati njegovu opusu, jer do sada nije bilo poznato niti jedno slično. Na slici se u donjem dijelu vidi dio neobaroknog stola s izrezbarenim i pozlaćenim drveni sargom na kojem leži mramorna ploča. Na njoj su razmješteni elementi mrtve prirode. U centru je jedan veći, okrugli, porculanski tanjur (plata)¹ s komadima

1. predmeti od porculana su iz vremena nastanka slike tj. iz sredine XIX stoljeća.

narezane šunke i ostacima kruha. Desno do njega je manji, osmerokutni, porculanski tanjur² slična sadržaja uz koji su vilica i nož s izrezbarenom drškom od kosti. Kraj gornjeg metalnog dijela vilice su ostaci bijelog kruha (uglavnom korica) i staklena čaša sa sektom na nožici. Lijevo od okrugle plate je dugoljasta osmostrana crna kožnata kutija presvučena iznutra tamnozelenim baršunom. Sadržaj joj je pozlaćeni pribor za jelo - žlica, vilica, nož te posudice za sol i papar³. Ispred nje leži vrlo lijepi sat (kombinacija srebro - zlato) s tamnozelenom tordiranom trakom u koju je pričvršćen i ključić za navijanje sata⁴. Na donjem dijelu sata je mali konopčić koji završava pozlaćenim, kruškolikim metalnim privjeskom za povlačenje i stavljanje sata u pogon. Kutija s priborom za jelo, kao i sat, bili su namijenjeni za putovanja. Iza otvorene kutije s priborom za jelo vide se lijevo crne drške dva pištolja optočene zlatom, a desno dvije bijele drške od kosti koje završavaju ljudskim glavama s kacigom⁵. U centralnom dijelu slike iza okruglog tanjura (plate) stoji veća crna kutija otvorena poklopca presvučena iznutra crvenim baršunom. U njoj stoji veliki metalni pozlaćeni pokal s figurom koloriranog konjanika i konja na poklopcu. Pokal je vjerojatno osvojen na nekom konjičkom turniru. Preko otvorenog poklopca kutije visi pozlaćeni lanac⁶. Desno od te kutije stoji otvorena boca sekta, a desno od nje srebrni pladanj na nožici sa čašom vode na njemu. Iza boce i pladnja nazire se metalna pozlaćena posuda šireg grla u kojoj se mogao nalaziti umak ili namaz za kruh. Pozadina slike je u smeđim tonovima.

Slika je vjerojatno nastala nakon nekog uspješnog turnira značajnog za obitelj Eltz, te je stoga slika i naručena. Nastala je 1858., trinaest godina nakon Mückeova dolaska u Vukovar. Već dvije godine nakon završene Akademije u Beču Mücke se 1845. našao u Vukovaru gdje se zadržao 22 godine s kratkim, radnim izletima u Đakovo. Malo

2. ibid.

3. ibid.

4. sat - džepni predviđen za putovanja. Zemlja nastanka je Engleska XVIII stoljeće.

5. pištolj na kremen - dva para Jedan par mjesto drvenih dijelova kundaka ima slonovaču čiji je završetak izrazbaren u obliku glave vojnika s kacigom. Zemlja nastanka je Francuska XVIII stoljeće. Ovakova vrsta pištolja dosta je rijetka rađeni su samo za probrane naručioce. Drugi par pištolja nastao je u Njemačkoj u XVIII stoljeću. Kundak je od rezbarene orahovine a okov od pozlaćene mjedi sa floralnim ukrasima/nekada ljudski i mitološki/. Podatke o pištoljima dobila ljubaznošću mr.sc. Marije Šercer iz Zagreba.

6. lanac - kopča za menten / pelerina / , dio magnatskog nakita.

je neobičan za Mađara, diplomiranog slikara bečke Akademije, izbor Vukovara kao stalnog mjesta boravka i rada. No, 18. veljače 1845. rodila mu se kćerka Mariana Ludovica, a to je i prvi dokumentirani trag njegova boravka u Vukovaru. Kako mu se kćerka rodila 1845. vjerojatno je da je u grad došao barem pola godine ranije. Bio je, navodno, oženjen Anom Panian, kćerkom blagajnika (Rentmeistera) vukovarskog imanja. Gdje su se upoznali i oženili za sada nije poznato, no tvrdnja je vjerojatno točna, jer se zaista dugo zadržao u Vukovaru i postao slikar obitelji grofova Eltz. Inače, u ono vrijeme slikari njegova profila nisu imali pristup u plemićke obitelji. Dakle, činjenica da je portretirao Eltzove još je jedna potvrda da ga je netko protežirao, vrlo vjerojatno punac, gospodin Rentmeister Panian. Osim toga, Vukovar je zahvaljujući Eltzovima bio mali, ugodan i udoban srednjoeuropski gradić u kome se dalo sasvim pristojno živjeti, pogotovo ako se za punca imalo Rentmeistera grofovskog imanja.

U Vukovaru je Mücke radio pretežito portrete. Najupečatljiviji i jedan od najboljih u njegovu opusu nastao je 1858. godine i prikazuje groficu Schönborn - Wiesenthied rođ. Eltz s psićem. Grofica je rođena 20. veljače 1814., a na spomenutom portretu ima 44 godine. Odjevena je u haljinu od sivog tafta koja je na rukavima i oko struka, počev niže od grudi, ukrašena tamno smeđim bordurama na kojima vise smeđe i sive rese. Haljina je

Portret grofice Sophie Schönbrun - Wiesenthied, rođ. Eltz s psićem, 1858. godina

zatvorena do vrata i ukrašena zlatnim brošem na spoju čipkastog ovratnika u četiri sloja. Tamna kosa je u sredini, pada niz lice i skupljena je u potiljku. Preko tog gornjeg dijela pričvršćen je crni čipkasti transparentni ukrasni veo⁷. U krilu grofice sjedi mlado psetance.

Portret grofice Sophie Schönbrunn - Wiesenthied, rođ. Eltz, 1846. godina

B. PORTRET pronađen u Muzeju Slavonije nije signiran i do sada je vođen kao rad nepoznatog autora. Međutim, kada su slike restaurirane i kada sam ih detaljnije počela proučavati, ustanovila sam usporedbom da je na našem galerijskom portretu grofice Sofije (S - 53)⁸ i onom muzejskom prikazana ista osoba. Na muzejskom portretu naslikana je, dakle, također grofica Sophie Schönborn - Wiesenthied rođ. Eltz, samo ovaj puta

7. ovakova vrsta odjeće bila je uobičajena za dnevnu uporabu.
8. portret grofice Schönborn - Wiesenthied rođ. Eltz sa psićem, 1858. ulje na platnu, 725 x 605 mm sign. 1. d. J. F. Mücke 1858. S - 53 Rođena je 20. veljače 1814. a umrla 1902. u Wiesenthiedu / Bavarska /. Slika se prvobitno nalazila u dvorcu Eltz u Vukovaru. Akademijina konfiskacija 1948. spis 557/ 48.

znatno mlađa u svečanoj, večernjoj toaleti. Portretirana je odjevena u tamnoplavu haljinu s izraženim strukom (korzet). Izrez haljine je vrlo širok i spušta se ispod ramena, otkrivajući grofično lijepo poprsje oblikih ramena. Bila je, vjerojatno, i sama svjesna ljepote svog dekoltea jer ga nije ukasila nikakvom ogrlicom, inače uobičajeno u to vrijeme uz takovu vrstu haljine. Uz rub izreza haljine pada široki volan od tamne transparentne čipke koja prekriva kratke rukave haljine. Preko lijevog ramena, navučena na lijevu ruku, prebačen je tamni kaput s bogatim smeđim krznenim ovratnikom. Istim krznom ukrašen je rub rukava kaputa. Lijeva ruka obučena je u svijetlu rukavicu (glače - posebno fino učinjena kozja koža) u kojoj drži rukavicu za desnu ruku. Desna ruka naslonjena je na naslon stolice. Na ruci ima zlatnu narukvicu (Reif) srednje debljine, a na četvrtom prstu vjenčani prsten. Glava je okrenuta u poluprofil, šminka je vrlo decentna. Crna kosa podijeljena je po sredini i valovito pada niz lice (velne), te u potiljku složena u punđu. Na ušima nosi manje naušnice s dijamantima u sredini. Pozadina je sivosmeđi zid. Portret prikazuje groficu u mladim danima. Udala se u 19. godini (1. svibnja 1833.), ovdje ima oko 33 godine već je prilično punašna, što se godinama još više potenciralo, kao što se vidi na galerijskom portretu.

Zbog čega atribuiramo sliku Mückeovu kistu? Komparacijom s njegovim ostalim djelima, naročito s dva poluakta iz galerijskog vlasništva, slikom "Ceres" iz Vasváry - ház-a u Pečuhu, te "Kupačicama" iz Nemszety galerije u Budimpešti došla sam do zaključka da je portret grofice Sofije iz muzejskog vlasništva nastao od ruke Franje Mückea. Naime, način kako slika ruku (vrlo nespretno u predjelu pregiba lakta), način kako slika ramena i dekolte, posebno uspješno odjeću, te inkarnat lice upućuju na ovog slikara. Zanimljivo je da je upravo groficu Sofiju više puta portretirao i to zaista izvrsno što nije uvijek bio slučaj u njegovu slikarstvu. Obzirom da je muzejski portret od vukovarskih do sada najraniji poznati i obzirom da je groficu Sofiju više puta portretirao, pitamo se nije li možda baš ona bila ta koja je Mückea dovela u Vukovar? Gdje i kada ga je upoznala, što ih je eventualno povezivalo, za sada kao pitanja ostaju otvorena.

Bitna je činjenica da je hrvatska kulturna baština bogatija za dva zaista izvrsna slikarska ostvarenja Josipa Franje Mückea.

LITERATURA

1. Dr. Josip Bösendorfer. Počeci umjetnosti u Osijeku - Osijek 1935.
2. Dr. Kamilo Firingner. Likovna umjetnost u Osijeku u 18. i početkom 19. st. - Tkalčićev zbornik, Zagreb 1955.
3. Slikarstvo XIX. stoljeća u Hrvatskoj - Zagreb 1961. /katalog/
4. Boris Kelemen. Novi podaci o nekim našim slikarima 19. stoljeća.-Republika / Zagreb /, 1964.
5. Oto Švajcer. Pregled likovne umjetnosti u Osijeku u 19 stoljeću - Osječki zbornik, 1977, 16.
6. Oto Švajcer. Portretno slikarstvo u Osijeku u 19. stoljeću - Peristil / Zagreb /, 1979, 22 str. 145 - 168.
7. Branka Balen. Josip Franjo Mücke (1819. - 1883.) Galerija likovnih umjetnosti, Osijek, 1971. / katalog /
8. Dr. Hans Jörgen Heuser. Das grosse Bilderlexikon der Antiquitäten - 1968. Artia Prag, Lizenzausgabe des Bertelsmann Lexikon - Verlages Reinhard Mohn
9. Ludmila Kybalková. Das grosse Bilderlexikon der Mode - 1966. Artia Prag, Lizenzausgabe des C. Bertelsmann Verlages

SUMMARY

JOSIP FRANJO MÜCKE - TWO UNREVEALED PAINTINGS IN THE MUSEUM OF SLAVONIA OSIJEK

Painting set of Osijek includes landscapists H.C. Hötendorf and A. Waldinger, and portraitists F. Pfalz, F. Giffinger, J.F. Mücke and G. Moretti.

In this case we are interested in the painter Josip Franjo Mücke (1819.-1883.) and his work and impact in Slavonia. With his long-time work in this region, he left deep trail and many works of art which are kept in the museums and galleries in Slavonia, Zagreb and private collections.

Two Mücke paintings were found in the depository of the Museum of Slavonia and were restored very soon. They are signed and dated still life (1858.) and still unidentified portrait of a woman registered as a "work of unknown author".

*A. STILL LIFE, 1858.
oil on canvas, 94.5 x 94 cm
sign. l.d. J.F. Mücke, 1858.*

*B. PORTRAIT OF CONNTESS SOPHIE
SCHÖBORN-WIESENTHEID
nee ELTZ, 1846.
oil on canvas, 97 x 80 cm
sign. none*

A. Still life is a unique piece in the work of Franjo Mücke and if it wasn't signed we wouldn't be able to define it as a part of his work, as it wasn't known before.

In the painting we can see a part of table covered with marble. Elements of still life are placed on it. In the centre there is a big, round, china plate with pieces of ham and bread. To the right there is a smaller china plate with same

contents. To the left there is an oval octagonal black leather box with gold-plated cutlery. In front of it there is a silver watch. Behind the box cover we can see handles of two pistols of very nice workmanship. In the central part of the painting, behind the round plate, there is a big black box in which we can see a big gold-plated goblet with the figure a horseman on the lid. We can also see open bottle, a tray with a glass of water on it and a gold-plated holder for the sauce.

The objects of still life are products of different styles and periods. China plates date from the middle of 19th century, the pistols from 18th century as well as the pocket watch.

B. A portrait found in the Museum of Slavonia was not signed and was considered the work of an unknown author. By analysis and comparison, I realised it is a portrait of Countesses Sofija Schönborn-Wiesenthied nee Eltz by J.F. Mücke, painted in 1846. Countesses Sofija is young in this painting and dressed in dark blue evening gown Over the left shoulder she has a coat of the same colour decorated with fur. Her dark hair is parted and folded into a bun on the back of head .

Comparing Mücke's paintings from Vasváry-ház in Pecs and Nemszety gallery in Budapest with the portrait from the Museum of Slavonia, I found out the J.F. Mücke has painted the portrait of Countess Sofija.

It is a important fact that Croatian cultural heritage is richer for two exceptional painting achievements by Josip Franjo Mücke.